

A KÖNYVTÁRI MUNKA

SEGÉDESZKÖZEINK A KÖNYVEK KIVÁLASZTÁSÁBAN

Láttuk már a múlt alkalommal, hogy a könyvtáros könyvbeszerezés közben *mindig válogat*. Úgy kell őt magunk elé képzelnünk, hogy háta mögött a könyvtár meglevő állománya, előtte pedig a könyvpiac gazdagsága, a beszerezhető művek tömege s neki kell eldöntenie, hogy ezekből mi kerüljön át amoda. Nem mindegyik beszerezhető mű szükséges ugyanis. Az olvasók igényeit és a meglevő állomány összetételét épp azért kell jól ismernie, hogy a megfelelő könyvek mellett köthessen ki.

Kétségtelen azonban, hogy a helyes választáshoz nagyon jól kell ismernie azt az anyagot is, *amiből választ*. Az áttekintést többféle segédeszköz biztosítja, épp ezeket akarjuk sorbavenni mostani cikkünkben.

Úgy szoktuk mondani, hogy négy fontos segédeszközünk van: 1. a könyvterjesztői, ill. kiadói jegyzékek; 2. a bibliográfiák; 3. a folyóiratokban, hírlapokban megjelent könyvismertetések, bírálatok és 4. maguknak a könyveknek a megtekintése.

1. A könyvterjesztői, kiadói jegyzékek

Hazai viszonylatban legfontosabb a következő két jegyzék: »A hónap könyvei« és »A magyar könyvkiadók közeljövőben megjelenő kiadványai«. Ezeket, remélhetőleg, mindannyian rendszeresen használjuk. »A hónap könyvei«-ben azokról a könyvekről szoktunk tájékozódni, amelyek *már kaphatók*. Ez a jegyzék szakrendben csoportosítva ismerteti a műveket. A másik jegyzék *előzetes* jelentést ad a készülő kiadványokról — még pedig nem tárgykörök szerint, hanem a kiadók bejelentéseit követve, kiadók szerint rendezti el az anyagot.

A havi jegyzéken kívül vannak *összefoglaló jegyzékek* is. Például:

Általános könyvjegyzék 1950—1951. Bp. 1952. 463 lap. — Pótjegyzék jelent meg hozzá 1952-ben, 1953-ban, 1954-ben.

Jelennek meg *szakosított összefoglaló jegyzékek* is. Pl.:

Politikai művek jegyzéke 1945—1953. 2. bőv. kiad. Bp. 1953. 207 lap. — Pótfüzet jelent meg hozzá 1954-ben.

Műszaki könyvjegyzék. Bp. 1953. 352 lap.

Ezek a jegyzékek mind szakrendben, tartalmi csoportosításban közlik az anyagukat.

Természetesen, ha szükség van rá, *külföldről* is szerezhetők be hasonló jegyzékek. Nálunk igen nagy jelentősége van a szovjet művekről kiadott tájékoztatóknak. Ilyen a »*Blank dlja zajavok (Szovetszkie knigi)*« c. jegyzék, amelyet a Mezsduarodnaja Kniga nevű szovjet külkereskedelmi vállalat ad ki. (Megfelelő ismertetőket is találunk benne orosz nyelven. A Horizont, kívánatra, fordításban is megküldi.) Egy másik jegyzék a Horizont vállalat saját kiadásában jelenik meg »*A hét könyvei*« címmel. Ez a Magyarországra érkezett, már kapható könyvekről tájékoztató. (Közli a címek magyar fordítását is.) Időnként a Horizont is ad ki szakjegyzékeket »*Építészet*« stb. címen.

2. A bibliográfiák

A bibliográfiák ugyancsak könyvjegyzékek, de — mint tudjuk — már nem kereskedelmi célokra jelennek meg, igényesebb, tudományosabb elvek szerint szerkesztik őket. Több válfajuk van. A gyarapítás szempontjából mind a nemzeti bibliográfia, mind a szakbibliográfia, mind az ajánló bibliográfia szerepet játszik.

Ismerjük a »*Magyar Nemzeti Bibliográfia*« c. havi kiadványt, amelyet az Országos Széchényi Könyvtár szerkeszt. Szinte jogosan vetődik fel a kérdés: van-e rá szüksége a könyvtárnak a fenti jegyzékek mellett? Nézzük, mi az előtér. A Magyar Nemzeti Bibliográfia nemcsak a könyvkereskedésekben forgalomba kerülő könyveket tartalmazza, hanem *valamennyit, amely hazánkban napvilágot látott*. A könyvtáraknak pedig olykor szükségük van könyvtárusi forgalomban nem kapható művekre is. Vanak kis példányszámban megjelenő kiadványok, amelyeket csak az érdekeltek (intézmények, szakemberek stb.) szűk köréhez juttatnak el (hivatali kiadványok, vállalati jelentések stb.), ezek is fontosak lehetnek a könyvtárnak. A *Magyar Nemzeti Bibliográfiát* tehát akkor kell használnunk, ha fejlettebb, igényesebb könyvtári munka folyik nálunk, ha pl. az üzem szempontjából a nem könyvkereskedelmi anyagot is figyelni akarjuk. Azon túlmenően azonban, hogy szélesebb, biztosabb alap a beszerzéseink számára, a Magyar Nemzeti Bibliográfiának van még egy másik nagy előnye is: könyvtárilag tökéletes címléírásokat kö-

zöl és megadja a művek decimális szakjelzetét.

Ha egy-egy szakterületen tudományos igényekkel akarunk tájékozódni, a *szakbibliográfiákhoz* fordulunk. Itt egy-egy ismeretterület irodalmát összefoglalóan találjuk meg. Pár példa:

Banmer János—Jákabffy Imre: A Középmagyarországi régészeti bibliográfiája a legújabb időktől a XI. századig. Bp. 1954. 581 lap.

Benkő Lóránd—Lőrincze Lajos: Magyar nyelvjárási bibliográfia. Bp. 1951. 259 lap.

Genthon István: A magyar művészet-történet bibliográfiája. Bp. 1950. 148 lap.

Kozoca Sándor: A magyar irodalom bibliográfiája. 1951—1952. Bp. 1954. 179 lap. — Megjelent 1953-ról is.

Nagy Lajos: Jogi és államigazgatási bibliográfia. 1952. Bp. 1954. 135 lap.

Az ilyen bibliográfiák segítségével ellenőrizhetjük az állomány megfelelő részlegének teljességét, hiányait.

Ha a könyvtár inkább ismeretterjesztő beállítottságú, hasonló céllal az *ajánló bibliográfiákat* használja. Csak két példát említenek meg:

Szakkönyvek mezőgazdasági dolgozók részére. (Népkönyvtárak, termelőszövetkezetek, gépállomási, állami gazdasági könyvtárak használatára.) Bp. 1954. 96 lap. (Országos Mezőgazdasági Könyvtár.)

Mit olvassanak a bányaiipari dolgozók? Bp. 1950. 96 lap. (A Központi Technológiai Könyvtár ajánló bibliográfiái. 1.) — Később kiegészítés is jelent meg hozzá.

Az egyes tárgykörökre vonatkozó ajánló bibliográfiák mellett alapvető jelentősége van a *»Könyvtári mintakatalógus«*-nak is. A benne közölt legfontosabb 2389 mű elsősorban épp az állománygyarapítás munkáját van hivatva megkönnyíteni.

3. Könyvismertetések, bírálatok

Nélkülözhetetlen támaszt nyújtanak a könyvek kiválasztásában a folyóiratok is könyvismertéseikkel, bírálataikkal. Ezeknek a közleményeknek még az a különleges hasznuk is megvan, hogy nemcsak a mű puszta címét közlik, hanem *részletes taglalását, értékelését is megadják.*

Igen fontos számunkra *»A Könyv«* c. folyóirat. Itt az ismertetéseket az *»Irodalmi tájékoztató«* c. melléklet tartalmazza. Mellette azonban olvasnunk kell a *Társadalmi Szemlét*, a *Csillagot*, az *Irodalmi Újságot* stb. Az üzemi könyvtárak számára fontosak a megfelelő szakmai folyóiratok is.

A kiválasztott művek címeit kijegyezzük (rendszerint 75×125 mm nagyságú cédulákra). Felírjuk a szerző nevét, a cí-

met, a kiadás helyét és évét, a kiadót, a terjedelmet, s ha megvan, az árat is. Majd külön sorban feltüntetjük, hol jelent meg a bírálat. (Odairjuk a bíráló nevét is.) Pl.

BÓNIS György

Hajnóczy József. Bp. 1954. Akad. K. 296 lap.
Ism.: Irod. tört. Közl. 1954. 3. sz. 360—364. lap.

(Bruckner János)

Pár tömör kifejezéssel össze is foglalhatjuk a bírálat lényegét. De használhatunk egyszerűen jeleket is, pl. + jelet az értékelő, — jelet az elutasító bírálatra.

A cédulák a *»Beszerzési javaslatok«* c. dobozba kerülnek. Ide kerülnek az olvasók javaslatai is.

A könyvismertetések, bírálatok rendszeres figyelése igen nagy haszonnal jár. Azon a közvetlen eredménnyel kívülről, hogy a beszerzéshez tájékoztatást kapunk a könyvújdonságokról, *látókönyvünk is folyton szélesedik.* A könyvtáros szembeállítkozik az aktuális problémákkal, figyelemmel tudja kísérni, hogy milyen kérdések vannak napirenden akár az irodalmi, akár a tudományos életben. Nem szükséges magyarázni, hogy az így szerzett tájékozottság milyen hasznos az egész könyvtári munkában.

4. A könyvek megtekintése

Sokszor szükség van a könyvek megtekintésére is. Előfordul, hogy sem a bibliográfiában közölt adatok, de még a bírálat alapján sem tudjuk eldönteni, hogy az egyébként értékesnek tartott könyv nekünk megfelel-e. Sok esetben bírálatot nem is találunk, ilyenkor még inkább rá vagyunk utalva a könyvek személyes megtekintésére. A megtekintésnek két formája van.

Megbeszélés alapján a könyvkereskedések készségesen beküldik a könyvtárba a könyvújdonságokat szemügyre vétel végett. Ilyenkor a könyvtár pár nap múlva nyilatkozik, hogy a könyvet megtekintte-e, vagy sem. Kérhetünk kifejezetten egyes könyveket is, amelyekről hallottunk, olvastunk, de nem tudjuk biztosan, kellene-e.

A másik módja a megtekintésnek, ha a könyvtáros maga megy ki a könyvkereskedésbe, ott nézi át a könyveket. Ennek az az előnye, hogy több könyvet nézhet át, nem szükséges a könyvek ide-oda szállítása. Hátránya azonban, hogy nem tudjuk rögtön megállapítani, hogy a ki-

választott könyvek nincsenek-e már meg. Ehhez ugyanis címeiket meg kell néznünk a katalógusban.

Folyóiratok kiválasztása

Hazai folyóiratok tekintetében alapul szolgálhat az Országos Széchényi Könyvtár által szerkesztett jegyzék:

Magyar Hírlapok és Folyóiratok Válogatott Jegyzéke. Bp. 1953. 55 lap.

Remélhetőleg rövidesen megjelenik új, javított kiadása is.

A külföldi folyóiratokról a Kultúra jegyzékei tájékoztatnak: *Külföldi lapok és folyóiratok szalkosított jegyzéke.* Bp. 1954. — 1. Politikai és népszerű lapok. 2. Bibliográfia, társadalomtudományok, bel- és külkereskedelem, művészet, sport, irodalom, földrajz, történelem. 3. Matematika és természettudományok, technika, mezőgazdaság, iparágak. 4. Biológia, orvostudományok. — Időnként pótfüzetek jelennek meg hozzá.

Ki válasszon ?

Vita tárgya lehet, hogy ki illetékes dönteni a beszerzésel tekintetében, a könyvtáros, a fenntartó intézmény, eset-

leg egy külön bizottság. A vita tulajdonképpen évtizedekkel ezelőtt indult. Ma már megállapítható, hogy a könyvtáros javára dőlt el. Miért? Egyedül a könyvtáros rendelkezik azokkal az előfeltételekkel, amelyek a jó választást biztosítják. Ő ismeri az állományt, ő dolgozza fel a könyvjegyzékeket, bibliográfiákat, stb. (Természetesen *mindezt meg is kell tennie, ha azt akarja, hogy illetékessége valóban reális, vitathatatlan legyen.*) Ezenkívül a könyvtáros az, aki az olvasókkal való folytonos kapcsolat következtében legjobban látja azok igényeit is, végül nyilvánvalóan ő felelős az állományért.

Mindebből azonban nem következik, hogy külső segítségre nincs szükség. Épp ellenkezőleg, tanácsadói minőségben be kell vonnunk minél több szakembert. Az ilyen tanácsadók együttese a *beszerzési aktív*a. Természetes, hogy a könyvtáros maga nem érhet egyformán mindenhez. Forduljon hát olvasóihoz, egy járási, megyei könyvtáros pl. az orvosokhoz, állatorvosokhoz, tanárokhöz, mérnökökhöz, stb. A szakszervezeti könyvtár vonja be a munkába, az üzem életjáró dolgozóit, mérnökeket. Így tudjuk az állomány jóságát, színvonalát biztosítani.

SEBESTYÉN GÉZA

KÖNYVTÁROSOK KÖNYVEI:

- Gerő Gyula:** Kis könyvtárak elhelyezése, berendezése, díszítése.
Bp. 1954, Művelt Nép fve. 6.50 Ft.
- Győri György—Kollár Endre:** Üzemi könyvtárak munkája. Bp. 1954, Népszava fve. 5.— Ft
- Könyvtárügyi jogszabályok.** Összeáll. az Országos Széchényi Könyvtár jogügyi munkaközössége fve. 30.— Ft.
- A Magyar Könyvtárosok I. Országos Konferenciája.** Bp. 1953, Művelt Nép fve. 3.50 Ft.
- A mezőgazdasági irodalom propagandája.** Cikkgyűjtemény. (Összeáll. Sallai István.) Bp. 1953. Művelt Nép fve. 8.— Ft

Kaphatók és megrendelhetők: a KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁBAN

Budapest, VI., Sztálin út 16. (Tel.: 120—380, 113—043.)